

การสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของ
วิสาหกิจชุมชนดีเด่น กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ จังหวัดร้อยเอ็ด

Innovation the Wisdom of the Sufficiency Economy to Enhance the Sustainable
Competitiveness of Outstanding Community Enterprises.

Product Processing Group, Roi Et Province

จิราพร บาร์ศรี*

ผ่องพรรณ มุริกานนท์**

เจนรบ พลเดช***

กฤติยา สุขเพิ่ม*

ธรรมรัตน์ สินธุเดช*

คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*

เทศบาลตำบลแวงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม**

กลุ่มงานส่งเสริมธรรมาภิบาลในภาครัฐ กองป้องกันการทุจริตในภาครัฐ สำนักงานป.ท.***

Jirapon Barisri*

Phongpun Murikanon**

Janrob Paladech***

Kritiya Sukperm*

Thammarat Sinthudet*

Faculty of Political Science, Roi Et Rajabhat University, Thailand*

Wang Nang SubdistrictMueangMahaSarakhm District MahaSarakhm Province**

Government Governance Promotion Group Public Sector Anti-Corruption Division, PACC Office***

E-mail: pan111jirapon@gmail.com

วันที่รับบทความ: 21 พฤษภาคม 2567; วันที่แก้ไขบทความ 5 มิถุนายน 2567; วันที่ตอบรับบทความ: 24 มิถุนายน 2567

Received: May 21, 2024; Revised: June 5, 2024; Accepted: June 24, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนดีเด่น กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดร้อยเอ็ด และ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนดีเด่นกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชนบ้านโนนสวรรค์ และสมาชิกชุมชนปลาร้าบองสมุนไพร รวม 73 คน โดยเลือกแบบเจาะจง ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการพยากรณ์แบบพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนดีเด่น กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ การสนับสนุนจากเครือข่ายภายนอก รองลงมา คือ ภาวะผู้นำของประธาน/หัวหน้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน การจัดการความรู้ การจัดองค์กร การบริหารและพัฒนาบุคลากร การมีส่วนร่วม และ ทุนทางสังคม

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนดีเด่นกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ จังหวัดร้อยเอ็ด มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงที่สุดกับการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียง (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.918 คือ ด้านการมีส่วนร่วม (X_4) และด้านภาวะผู้นำของประธาน/หัวหน้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน (X_3) โดยตัวแปรทั้ง 2 ตัวสามารถทำนายได้ร้อยละ 88.30

คำสำคัญ : นวัตกรรม; เศรษฐกิจพอเพียง; ศักยภาพในการแข่งขัน

Abstract

This research the objectives are 1) to study the level of innovation creation of Sufficiency Economy wisdom to strengthen the sustainable competitive potential of outstanding community enterprises. Product processing group in Roi Et Province and 2) to study factors affecting the creation of Sufficiency Economy wisdom innovation. To strengthen the sustainable competitiveness of outstanding community enterprises in the product processing group. Roi Et Province. The sample group included community enterprise members of the Ban Non Sawan Community Rice Center. and members of the Pla Ra Bong Herbal community, a total of 73 people, selected specifically Use questionnaires to collect data. Statistics used in the research include analysis of percentages, means, and standard deviations. Statistics used to test hypotheses include Pearson correlation and multiple prediction.

The results showed that

1. The level of innovation in Sufficiency Economy wisdom to strengthen the sustainable competitiveness of outstanding community enterprises. Product processing group In Roi Et Province Overall, it is at a moderate level. Ranked from highest to lowest is support from external networks, followed by leadership of the president/head of the community enterprise

group. Knowledge management, organization, personnel management and development Participation and social capital

2. Factors affecting the creation of Sufficiency Economy wisdom innovation to strengthen the sustainable competitiveness of outstanding community enterprises in the product processing group. Roi Et Province There is a positive relationship at the highest level with the creation of Sufficiency Economy wisdom innovation (Y) with statistical significance at the 0.01 level, with a correlation coefficient of 0.918, namely the participation aspect (X_4) and the condition aspect. Leadership of the president/leader of the community enterprise group (X_3), with both variables being able to predict 88.30 percent.

Keywords: Innovation; Sufficiency Economy; Competitiveness

บทนำ

การพัฒนาประเทศตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมาทำให้ประเทศไทยมีโครงสร้างเศรษฐกิจไทยมีความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจและสังคมโลกมากขึ้น เกิดการผันผวนอ่อนไหวตามปัจจัยภายนอกได้ง่าย ประกอบกับความสามารถในการปรับตัวและการแข่งขันยังทำได้ช้านอกจากนี้สังคมไทยยังเกิดความเหลื่อมล้ำสูง ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาการจัดการภาครัฐที่ขาดประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศยังทำได้ล่าช้า (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560, น. 2-5) ดังนั้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 จึงยังคงยึดหลักที่ต่อเนื่องมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9-11 เพื่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลผลิตบนฐานการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาที่ยั่งยืน และคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา โดยยึดวิสัยทัศน์ของกรอบยุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ประเด็นการพัฒนาหลักที่สำคัญ ในกระแสโลกาภิวัตน์เผชิญกับ แรงกดดัน และความเสี่ยงรอบด้าน ยังเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสู่สังคมสูงวัยมากขึ้นจำนวนประชากรวัยแรงงานลดลง ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพและแนวโน้มอยู่คนเดียวสูงขึ้น ปัญหาความยากจนยังกระจุกตัวหนาแน่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ รวมทั้งความแตกต่างของรายได้ระหว่างกลุ่มคนรวยที่สุดและกลุ่มคนจนที่สุดมากถึง 34.9 เท่า ในปี 2556 ดังนั้นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่สำคัญมี 10 ประเด็น ในส่วนประเด็นที่สำคัญ คือยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม จะเน้นแนวทางการพัฒนาโดยการเพิ่มโอกาสให้กับประชากร ร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุดสามารถมีรายได้และอาชีพ โดยการเสริมสร้างศักยภาพชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการสร้างความเข้มแข็งทางการเงินฐานรากตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้

ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้มีสิทธิในการจัดการทรัพยากรภายในชุมชน รวมถึงยุทธศาสตร์การสร้าง ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน เน้นให้ภาคเกษตรกรรมเน้นเกษตรกรรมที่ยั่งยืนและให้เกษตรกรมี รายได้เพิ่มขึ้น มุ่งเน้นการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคผลิตและบริการ เพื่อยกระดับการผลิต สินค้าเกษตรและอาหารเข้าสู่มาตรฐานต่อยอดความเข้มแข็งเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศได้ ทั้งนี้ ประเด็นการพัฒนาหลักที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 มุ่งเน้นการพัฒนาที่ ก่อให้เกิดผลดีต่อระบบเศรษฐกิจฐานราก เสริมสร้างรายได้ต่อภาคเกษตรกรรม ลดการสูญเสียของผลผลิตทาง การเกษตรในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยว ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม คือ การสร้างความเป็นธรรมและลดความ เหลื่อมล้ำ และการพัฒนาวิสาหกิจขนาดย่อมขนาดเล็กและขนาดกลางวิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจเพื่อสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560, 2-5) จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 จนถึง ฉบับที่ 12 ซึ่งก็คือ ฉบับปัจจุบัน ยังคงเน้นย้ำให้ส่งเสริมรายได้ให้กับเศรษฐกิจ ฐานรากในภาคเกษตรกรรมให้มีรายได้เพิ่มขึ้น เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม การส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจ ชุมชน นับเป็นการสานต่อนโยบายระดับประเทศที่สำคัญอย่างยิ่งเพื่อลดปัญหาดังกล่าวเนื่องจากวิสาหกิจ ชุมชนเป็นกิจการของชุมชนซึ่งโดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักได้ดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิต สินค้าการให้บริการการค้าหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพันมีวิถีชีวิตร่วมกันและ รวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้ และ เพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน ซึ่งจะเป็นรากฐานที่ก่อให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง แก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำนำไปสู่ระบบเศรษฐกิจที่มั่นคงยั่งยืนได้

ในอดีตที่ผ่านมาตั้งแต่พ.ศ. 2548 รัฐบาลไทยได้ส่งเสริมให้เกษตรกรที่มีการรวมกลุ่มกันเองในชุมชน ส่งเสริมให้เกิดการขึ้นทะเบียนวิสาหกิจชุมชน เพื่อสร้างรายได้และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ทำให้มี จำนวนวิสาหกิจชุมชนเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ จนในปี 2560 มีจำนวนมากถึง 83,670 แห่ง (กองส่งเสริมวิสาหกิจ ชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร, 2560) และรัฐบาลก็ยังคงออกนโยบายเพื่อให้มีความพร้อมในการส่งเสริม วิสาหกิจชุมชนที่จะเป็นกำลังสำคัญที่จะนำพาเศรษฐกิจประเทศไทยให้เข้มแข็ง (กลุ่มประชาสัมพันธ์และ เผยแพร่ สำนักโฆษกทำเนียบรัฐบาล, 2561) ปัจจุบันถึงแม้จะมีจำนวนวิสาหกิจชุมชนมากขึ้นเรื่อย ๆ แต่ปัญหา ความเหลื่อมล้ำทางสังคมและผู้มีรายได้ต่ำสุดยังคงมีมากขึ้น โดยในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2560 ทางรัฐบาลโดย พลอากาศเอกประจิน จั่นตอง รองนายกรัฐมนตรีได้ประชุมรับทราบสถานการณ์ดำเนินงานส่งเสริมวิสาหกิจ ชุมชน โดยมีผลการดำเนินงาน คือ ณ วันที่ 1 มกราคม 2560 มีวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่ ได้รับการอนุมัติขึ้นทะเบียนเป็นจำนวนกว่า 80,000 แห่ง โดยวิสาหกิจชุมชนเกือบร้อยละ 60 หรือประมาณ 50,000 แห่ง ยังคงมีการดำเนินการอยู่และอีกกว่า 30,000 แห่งคิดเป็นกว่าร้อยละ 40 อยู่ระหว่างการเพิกถอน และยกเลิกทะเบียนออกจากระบบ (กลุ่มประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ สำนักโฆษกทำเนียบรัฐบาล, 2561) แสดงให้เห็นว่าในปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนยังไม่มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ยังไม่ประสบความสำเร็จ

เท่าที่ควรหรือประสบปัญหาจนถึงขั้นต้องจดทะเบียนเพิกถอนหรือเลิกไป ส่งผลให้ความหวังที่จะให้วิสาหกิจชุมชนนำพาเศรษฐกิจประเทศไทยให้มีความเข้มแข็งยังคงมีน้อยเต็มที

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องศึกษาถึงรูปแบบการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนดีเด่น กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จังหวัดร้อยเอ็ดเพื่อที่จะทำให้อุตสาหกรรมวิสาหกิจชุมชนดีเด่น มีรูปแบบการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงนำไปทดลองใช้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่น ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในการที่จะส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จเป็นกำลังสำคัญ ที่จะนำพาเศรษฐกิจประเทศไทยให้เข้มแข็ง ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม เพื่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนแก่ประเทศไทยต่อไป

เนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชนบ้านโนนสวรรค์ ปี 2561 เลขที่ 74 หมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งหลวง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดร้อยเอ็ดและวิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองสมุนไพร ปี 2562 เลขที่ 40 หมู่ที่ 4 ตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด (กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร, 2562, 2563) ได้รับคัดเลือกเป็นวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับจังหวัดในด้าน 1. ความคิดริเริ่ม แนวคิดในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ และการพึ่งตนเอง 2. ความสามารถในการบริหารจัดการสถาบัน 3. บทบาทและการมีส่วนร่วมของสมาชิกต่อสถาบัน 4. ความมั่นคงและฐานะทางเศรษฐกิจของสถาบัน ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชน 5. การทำกิจกรรมด้านสวัสดิการชุมชน สาธารณประโยชน์ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 6. ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จและทำให้ชนะการประกวด ซึ่งความเข้มแข็งของกลุ่มแสดงให้เห็นเป็นรูปธรรมจากผลการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอนรวมไปถึงการจัดโครงสร้างองค์กรมากกว่ากลุ่มอื่นๆมีการรวมตัวของสมาชิกและมีส่วนร่วมในการทำงานมีการสร้างผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปจากวัตถุดิบและทรัพยากรในท้องถิ่นตลอดจนสร้างกิจกรรมต่างๆให้กับชุมชนเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีประสิทธิภาพเข้าสู่ในระดับมาตรฐานการขยายกิจกรรมต่างๆเชื่อมโยงให้กลายเป็นเครือข่ายแห่งการพัฒนาอย่างแท้จริงทั้งภายในและภายนอกเสริมสร้างระบบการจัดการองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็งตลอดจนการสร้างความร่วมมือสามารถพึ่งพาตนเองและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

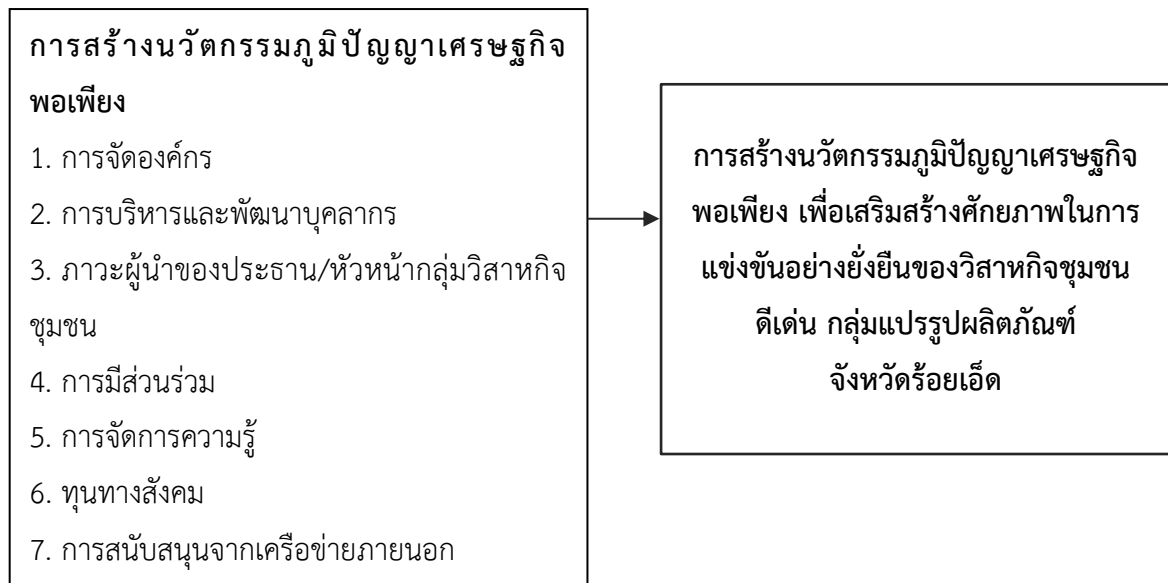
ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาระดับการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนดีเด่น กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดร้อยเอ็ด และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนดีเด่นกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดร้อยเอ็ด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนดีเด่น กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดร้อยเอ็ด

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนดีเด่นกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ จังหวัดร้อยเอ็ด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนดีเด่น กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวิธีดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. **ขอบเขตด้านพื้นที่** การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาวิสาหกิจชุมชนดีเด่น กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ จังหวัดร้อยเอ็ดปี 2561 และ ปี 2562 ประกอบด้วย วิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชนบ้านโนนสวรรค์ ปี 2561 เลขที่ 74 หมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งหลวง อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดร้อยเอ็ด (กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกรมส่งเสริมการเกษตร, 2562) และวิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองสมุนไพร ปี 2562 เลขที่ 40 หมู่ที่ 4 ตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด (กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกรมส่งเสริมการเกษตร, 2563)

2. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

2.1 **เพื่อศึกษาระดับการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนดีเด่น กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ จังหวัดร้อยเอ็ด**

2.1.1 **ตัวแปรอิสระ** คือ การสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 7 ปัจจัย

1. ปัจจัยการจัดองค์กร

2. ปัจจัยการบริหารและพัฒนาบุคลากร
3. ปัจจัยภาวะผู้นำของประธาน/หัวหน้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน
4. ปัจจัยการมีส่วนร่วม
5. ปัจจัยการจัดการความรู้
6. ปัจจัยทุนทางสังคม
7. ปัจจัยการสนับสนุนจากเครือข่ายภายนอก

2.1.2 ตัวแปรตาม คือ การสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนดีเด่น กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จังหวัดร้อยเอ็ด

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง คือสมาชิกวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวชุมชนบ้านโนนสวรรค์ จำนวน 53 คน (กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกรมส่งเสริมการเกษตร, 2562) และสมาชิกชุมชนปลาร้าบองสมุนไพร จำนวน 20 คน รวมทั้งสิ้น 73 คน (กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกรมส่งเสริมการเกษตร, 2563)

4. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งสร้างตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้นเกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อศึกษาระดับการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนดีเด่นกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ จังหวัดร้อยเอ็ด แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาในการเป็นประธาน มีลักษณะคำถามแบบเลือกตอบ (Checklist)

ส่วนที่ 2 ระดับการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนดีเด่นกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ จังหวัดร้อยเอ็ด แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วย มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2554 : 83)

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนดีเด่นกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ จังหวัดร้อยเอ็ด

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำหลักสถิติมาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.1.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ (Reliability) โดยใช้วิธีหา ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

2. นำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (Item-total Correlation) โดยหาค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

5.1.2 สถิติพื้นฐานการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

1. ร้อยละ (Percentage)

2. ค่าเฉลี่ย (Mean)

3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.1.3. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ (Multiple Correlation Analysis)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 83.6 มีอายุ 31 - 40 ปี ร้อยละ 42.5 มีระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรีร้อยละ 97.3 มีอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 83.6 และ มีระยะเวลาในการเป็นประธาน/หัวหน้า/ตัวแทนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ร้อยละ 58.9

2. ระดับการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนดีเด่น กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีปัจจัย ในภาพรวมในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 โดยมีปัจจัยการสนับสนุนจากเครือข่ายภายนอก สูงที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 รองลงมาคือ ภาวะผู้นำของประธาน/หัวหน้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนและการจัดการความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 การจัดองค์กรมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 การบริหารและพัฒนาบุคลากรและการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 และ ทุนทางสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 ตามลำดับ

หากพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า

2.1 การสนับสนุนจากเครือข่ายภายนอก กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียง การได้รับการสนับสนุนทางวิชาการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง และมีการสร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ สูงที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 รองลงมา คือ ได้รับการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 และได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายภายนอก เช่นหน่วยงานราชการหน่วยงานเอกชน วิสาหกิจชุมชนและกลุ่มอื่นๆ เป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49

2.2 ภาวะผู้นำของประธาน/หัวหน้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสามารถในการสร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่ม

วิสาหกิจชุมชนสูงที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 รองลงมาคือ มีความสามารถในการนำพากลุ่มวิสาหกิจชุมชนไปสู่ความสำเร็จได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 และใช้อำนาจในการบริหารงานได้อย่างเหมาะสม และเป็นผู้จุดประกายความคิดใหม่ๆ ที่จะช่วยพัฒนากระบวนการทำงานหรือสินค้าใหม่ๆ ในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47

2.3 การจัดการความรู้ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้าร่วมการเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้การประชุมการสัมมนาการศึกษาดูงานและการฝึกอบรมสม่ำเสมอสูงที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 รองลงมา คือ คิดค้นวิธีการทำงานใหม่ๆ เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานหรือสินค้าให้ดีขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 และแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนากระบวนการทำงานหรือผลิตสินค้าใหม่ๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48

2.4 การจัดองค์กรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงมีกฎระเบียบข้อบังคับในการดำเนินงานอย่างชัดเจนสูงที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 รองลงมา คือ มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทั้งภายในและภายนอกมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 และมีการสนับสนุน การจัดสรรงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ สำหรับการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44

2.5 การบริหารและพัฒนาบุคลากร กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงกำหนดผลตอบแทนในรูปแบบต่างๆ ให้แก่สมาชิกอย่างเป็นธรรมสูงที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 รองลงมา คือ มีการมอบหมายงานที่สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของสมาชิกกลุ่ม และสนับสนุนให้สมาชิกเข้าร่วมการประชุมอบรมสัมมนาและการศึกษาดูงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 และ มีการยกย่องชมเชยและให้รางวัลเมื่อสมาชิกทำงานประสบความสำเร็จ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42

2.6 การมีส่วนร่วม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงเปิดโอกาสให้สมาชิกสามารถให้ข้อเสนอแนะในการทำงานเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขสูงที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 รองลงมา คือ มีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 และมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเช่นการตรวจสอบบัญชีรายรับรายจ่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42

2.7 ทูทางสังคม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของท่านตั้งอยู่ในชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมที่ดีเหมาะแก่การอยู่อาศัยและการประกอบอาชีพ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของท่านได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการสร้างและพัฒนาสิ่งใหม่ๆ ในชุมชนสูงที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 รองลงมา คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนของท่านตั้งอยู่ในชุมชนที่มีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของท่านตั้งอยู่ในชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติทำให้มีวัสดุท้องถิ่นที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของท่านประยุกต์ใช้ความรู้ต่างๆ โดยนำมาดัดแปลงให้สอดคล้องกับทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนดีเด่นกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงที่สุดกับการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียง (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.918 ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วม (X_4) และด้านภาวะผู้นำของประธาน/หัวหน้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน (X_3) โดยตัวแปรทั้ง 2 ตัวสามารถทำนายได้ร้อยละ 88.30 โดยเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = .075 + .742X_4 + .243X_3$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Y'_Z = .714_{ZX4} + .258_{ZX3}$$

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนดีเด่น กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีปัจจัยต่างๆ ในภาพรวมในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การสนับสนุนจากเครือข่ายภายนอก รองลงมา คือ ภาวะผู้นำของประธาน/หัวหน้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน การจัดการความรู้ การจัดการองค์การบริหารและพัฒนาบุคลากร การมีส่วนร่วม และ ทุนทางสังคม ตามลำดับ สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1.1 การสนับสนุนจากเครือข่ายภายนอก กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการสร้างเครือข่ายภายนอก ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ ได้รับการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เช่น หน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชน วิสาหกิจชุมชนและกลุ่มอื่นๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของจิตรลดา ตรีสาคร (2561 : 85) ปัจจัยความสำเร็จที่มีผลต่อศักยภาพการแข่งขันในตลาด AEC สำหรับผู้ประกอบการ SMEs กลุ่มอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่าผู้ประกอบการ SMEs กลุ่มอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป มีกลยุทธ์การแข่งขันในตลาดด้านการสร้างความแตกต่างการสร้างเครือข่าย การเป็นผู้นำต้นทุนต่ำและการสร้างลูกค้าสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมทบ แก้วเชื้อ (2562 : 79) ปัจจัยแห่งความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ในยุคดิจิทัล พบว่าแนวทางสู่การพัฒนาความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ในยุคดิจิทัลโดยการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการในการแข่งขันทางการตลาด สร้างเครือข่ายทางการค้าและนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการพัฒนาธุรกิจออนไลน์

1.2 ภาวะผู้นำของประธาน/หัวหน้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีความสามารถในการสร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สามารถนำพากลุ่มวิสาหกิจชุมชนไปสู่ความสำเร็จได้มีการใช้อำนาจในการ

บริหารงานได้อย่างเหมาะสม และเป็นผู้จุดประกายความคิดใหม่ๆ ที่จะช่วยพัฒนากระบวนการทำงานหรือสินค้าใหม่ๆ ในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวิมล มธุรส (2563 : 89) ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตพื้นที่ ภาคกลางของประเทศไทย พบว่า ปัจจัยที่มีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของผู้ประกอบการ คือ การสร้างเครือข่ายพันธมิตรธุรกิจการแข่งขันในตลาด ความเป็นผู้นำที่ดี นวัตกรรมที่ความแปลกใหม่ของผลิตภัณฑ์ ศักยภาพในการประกอบธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tidd, Bessant, and Pavitt (2001) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ Managing innovation integrating Technology and organization change อธิบายว่าองค์ประกอบในการสร้างองค์กรนวัตกรรมประกอบไปด้วย การมีวิสัยทัศน์ของผู้นำ โครงสร้างองค์การที่เหมาะสม บุคลากรที่มีความสำคัญการมีส่วนร่วมในนวัตกรรม การมีทีมงานที่มีประสิทธิภาพ บรรยากาศที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และองค์การแห่งการเรียนรู้

1.3 การจัดการความรู้ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเข้าร่วมการเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้การประชุมการสัมมนา การศึกษาดูงาน และการฝึกอบรมสม่ำเสมอ คิดค้นวิธีการทำงานใหม่ๆ เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานหรือสินค้าให้ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของอภิชาติ กิตติศักดิ์นาวิน (2558 : 256) การพัฒนาตัวแบบความสามารถการจัดการนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงของปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า ปราชญ์ชาวบ้าน จึงค้นคว้าและแสวงหาความรู้ในการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน ด้วยการเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากหน่วยงานต่างๆ ทั้งหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนที่เสนอให้มีการน้อมนำแนวพระราชดำริ หลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำงาน โดยการรู้จักการพึ่งตนเอง มีการทดลองทำด้วยตัวเอง ลองผิดลองถูก และศึกษาจากหลักวิชาการ มีการปรับใช้ เพื่อให้เกิดวิธีการที่เหมาะสมกับท้องถิ่นจนเกิดเป็นประสบการณ์

1.4 การจัดองค์กร กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีกฎระเบียบข้อบังคับในการดำเนินงานอย่างชัดเจน มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทั้งภายในและภายนอก มีการสนับสนุน การจัดสรรงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ สำหรับการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของจักรพงษ์ นวลชื่น (2560-2561 : 49-51) แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ยั่งยืนด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนมและจังหวัดสกลนคร พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนนี้มีปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จคือ มีการพึ่งพาตนเองริเริ่มการดำเนินงาน สนับสนุนหรือจัดตั้งให้มีวัตถุดิบในชุมชนหรือชุมชนใกล้เคียง นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนคือ ปัจจัยด้านการเงิน และปัจจัยที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร

1.5 การบริหารและพัฒนาบุคลากร กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกำหนดผลตอบแทนในรูปแบบต่างๆ ให้แก่สมาชิกอย่างเป็นธรรม มีการมอบหมายงานที่สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของสมาชิกกลุ่มและสนับสนุนให้สมาชิกเข้าร่วมการประชุม อบรม สัมมนาและการศึกษาดูงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของธีรศักดิ์ อุณารมย์ และคณะ. (2558 : 88) การพัฒนารูปแบบการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์กลุ่ม จังหวัดภาคกลางตอนล่าง

พบว่า วิสาหกิจชุมชนมุ่งเน้นคนในชุมชนให้มีการประชุมเพื่อการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนวุฒิ พิมพ์กิ และจันทนา ฤทธิ์สมบูรณ์ (2557) ทำการวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้นวพระราชมติเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดจันทบุรี พบว่า การทำธุรกิจอย่างซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการไม่เอาเปรียบผู้ที่เกี่ยวข้อง การใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นเน้นการจ้างงานความประหยัด ซื่อสัตย์และความสามัคคีปรองดองช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

1.6 การมีส่วนร่วม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเปิดโอกาสให้สมาชิกสามารถให้ข้อเสนอแนะในการทำงาน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข มีส่วนร่วมในการประเมินผล การตรวจสอบการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เช่น การตรวจสอบบัญชีรายรับรายจ่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของสุธาวิ กลิ่นอุบล (2562 : 93) การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโพน อำเภอบางบาล จังหวัดราชบุรี. พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโพน อำเภอบางบาล จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

1.7 ทูทางสังคม กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตั้งอยู่ในชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การอยู่อาศัย และการประกอบอาชีพ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการสร้างและพัฒนาสิ่งใหม่ๆ ในชุมชน โดยใช้ความรู้ต่างๆ นำมาดัดแปลงให้สอดคล้องกับทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรรัตน์ อนันต์วรพงษ์ (2557 อ้างถึงใน จิตพนธ์ ชุมเกตุ, 2560 : 39-40) รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบางหัวเสือจังหวัดสมุทรปราการ ตามแนวคิดพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า สมาชิกชุมชนมีความต้องการฝึกอบรมผลิตภัณฑ์ยาหม่องนวดสมุนไพร เพื่อนำไปใช้ในกลุ่มวิสาหกิจนวดสุขภาพ เป็นการลดค่าใช้จ่าย โดยใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น อีกทั้งยังสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปเป็นวิทยากร การศึกษานอกระบบ ถ่ายทอดให้กับชุมชนอื่นที่สนใจ เป็นการแบ่งปันระหว่างชุมชน และสร้างเครือข่ายเพื่อการความยั่งยืนต่อไป

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนดีเด่นกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ จังหวัดร้อยเอ็ด คือ ด้านการมีส่วนร่วม (X_4) และด้านภาวะผู้นำของประธาน/หัวหน้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน (X_3) โดยตัวแปรทั้ง 2 ตัวสามารถทำนายได้ร้อยละ 88.30 โดยเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานคือ $Y'_{Z} = .714_{X_4} + .258_{X_3}$ ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ เพราะปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมมีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจชุมชนเนื่องจากการมีส่วนร่วมถือเป็นความเสียสละรับผิดชอบในการปฏิบัติงานสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อธุรกิจ อีกทั้งการที่ได้มีการพัฒนาในด้านการมีส่วนร่วมของกลุ่มอย่างต่อเนื่องส่งผลให้การดำเนินธุรกิจชุมชนสามารถพัฒนาต่อไปได้อย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่วนปัจจัยด้านผู้นำ คือ การเป็นผู้นำเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามารถของบุคคลในอันที่จะก่อให้เกิดการกระทำกิจกรรมหรือการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุประสงค์ที่พึงต้องการและบุคคลที่จะได้ชื่อว่าเป็นผู้นำจะต้องมีความสามารถในการจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม

ความคิดเห็นความต้องการหรือคำสั่งของตนเองได้และยังสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำของสมคิด บางโม (2560: 234) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ คือ การที่ผู้นำขององค์การใช้อิทธิพลต่างๆ เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมมือกันปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุถึงจุดประสงค์ขององค์การอิทธิพลดังกล่าวนี้อาจเป็นไปทั้งในทางบวกและทางลบหรือทางใดทางหนึ่งซึ่งในการปฏิบัติงานมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาของกลุ่มได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดกับกลุ่มธุรกิจชุมชนมีวิสัยทัศน์ที่จะนำพากลุ่มธุรกิจชุมชนให้สามารถพัฒนาต่อไปได้ก็จะทำให้ธุรกิจชุมชนประสบความสำเร็จเนื่องจากธุรกิจนี้เป็นกลุ่มธุรกิจชุมชนซึ่งเป็นธุรกิจที่มีระบบการบริหารงานในรูปของผู้นำและคณะกรรมการกลุ่มผู้นำจึงถือเป็นหัวใจสำคัญของธุรกิจที่จะประสบความสำเร็จ ดังนั้นผู้นำต้องมีการเสียสละมีความรับผิดชอบและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มธุรกิจชุมชนได้ดี ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการวิจัยของสมทบ แก้วเชื้อ (2562 : 79) ปัจจัยแห่งความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ในยุคดิจิทัลที่พบว่า ปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้ประกอบการเทคโนโลยีสารสนเทศกลยุทธ์ทางธุรกิจและนวัตกรรมการจัดการส่งต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ในยุคดิจิทัลอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบประเด็นสำคัญว่าผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ต้องค้นหาความต้องการของลูกค้าและสนองความต้องการเหล่านั้นทันทีเพื่อให้เกิดโอกาสทางการตลาดอย่างรวดเร็วโดยการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลรวมทั้งปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ทางการตลาดตามภาวะตลาดเพื่อให้เกิดความสามารถในการแข่งขันและประยุกต์ใช้นวัตกรรมจัดการในการปรับกลยุทธ์ทางธุรกิจเพื่อเพิ่มยอดขายและขยายตลาดให้มากขึ้นสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ธุรกิจตอบสนองความต้องการของลูกค้าและทำให้ลูกค้าพึงพอใจเกิดการสื่อสารทางบวกแบบปากต่อปากมีการบริโภคซ้ำและมีความภักดีต่อแบรนด์ผลงานวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางสู่การพัฒนาความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ในยุคดิจิทัลโดยการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการในการแข่งขันทางการตลาดสร้างเครือข่ายทางการค้าและนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการพัฒนาธุรกิจออนไลน์สอดคล้องกับการศึกษาของสุวิมล มรรส (2563 : 89) ได้ศึกษา ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทยพบว่าปัจจัยที่มีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของผู้ประกอบการได้แก่ปัจจัยด้านเครือข่ายและปัจจัยด้านนวัตกรรมนอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยด้านจิตวิทยาและปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลได้มีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการด้วยเช่นเดียวกันประโยชน์ที่ได้จากการวิจัยการสร้างเครือข่ายพันธมิตรธุรกิจการแข่งขันในตลาดความเป็นผู้นำที่ต้นนวัตกรรมที่ความแปลกใหม่ของผลิตภัณฑ์ศักยภาพในการประกอบธุรกิจให้ประสบความสำเร็จสอดคล้องกับการศึกษาของจิตรลดา ตรีสาคร (2561 : 85) ปัจจัยความสำเร็จที่มีผลต่อศักยภาพการแข่งขันในตลาด AEC สำหรับผู้ประกอบการ SMEs กลุ่มอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลผลการศึกษาพบว่าปัจจัยความสำเร็จภายนอกด้านสังคมและวัฒนธรรมเศรษฐกิจการเมืองการปกครองและเทคโนโลยีและปัจจัยความสำเร็จภายในด้านการกระจายสินค้าและการตลาดการบริหารการจัดซื้อจัดจ้างโครงสร้างบริษัทและการจัดการทรัพยากรมนุษย์มีผลกระทบต่อกิจกรรมการแข่งขันในตลาด AEC สำหรับ

ผู้ประกอบการ SMEs กลุ่มอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปนอกจากนี้กลยุทธ์การแข่งขันในตลาดด้านการสร้างความแตกต่างการสร้างเครือข่ายการเป็นผู้นำต้นทุนต่ำและการสร้างลูกค้าสัมพันธ์มีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานธุรกิจในตลาด AEC สำหรับผู้ประกอบการ SMEs กลุ่มอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาวิจัย

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนดีเด่นกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ จังหวัดร้อยเอ็ด คือ ด้านการมีส่วนร่วมและด้านภาวะผู้นำของประธาน/หัวหน้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน ดังนั้นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรให้ความสำคัญกับปัจจัยเหล่านี้ดังนั้นวิสาหกิจชุมชนควรมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานของพนักงานแต่ละบุคคลอย่างชัดเจนควรมีการกระจายอำนาจให้พนักงานตามระดับต่าง ๆ อย่างเหมาะสมและควรมีการมอบหมายให้สมาชิกมีส่วนในการตัดสินใจในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น

1.2 ภาครัฐควรสนับสนุนในการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการให้กับวิสาหกิจชุมชนแบบครบวงจร เช่น การทำบัญชี การใช้เทคโนโลยีการผลิตในวิสาหกิจแบบเดียวกัน การออกแบบผลิตภัณฑ์ การสร้างแบรนด์สินค้าและการจัดการด้านการตลาด โดยให้สถาบันการศึกษาโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยในท้องถิ่น ซึ่งมีสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องเป็นพี่เลี้ยงและฝึกปฏิบัติจริงให้แก่วิสาหกิจชุมชน

1.3 ภาครัฐควรจะเป็นผู้สนับสนุนและประสานงานให้มีการเชื่อมโยงวิสาหกิจแบบเดียวกันเข้าเป็นเครือข่าย เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนเหล่านี้สามารถที่จะช่วยเหลือดูแล ถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกันได้ โดยมีการแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านการศึกษาดูงาน

1.4 รัฐควรมีการประเมินสถานะของวิสาหกิจชุมชนในทุกปี เพื่อส่งเสริมให้วิสาหกิจที่สามารถดำเนินการธุรกิจได้ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น และให้การช่วยเหลือวิสาหกิจชุมชนที่ประสบปัญหาทั้งด้านงบประมาณ ความรู้ในการจัดการ รวมไปถึงเงินทุน โดยให้การสนับสนุนเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำในระยะเวลาที่เหมาะสมกับสภาพของวิสาหกิจนั้น ๆ

1.5 รัฐบาลควรจะมีหน่วยงานเพียงหน่วยงานเดียวเป็นผู้สนับสนุนดูแลวิสาหกิจชุมชนโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมไปถึงผู้ประกอบการอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการทำงานที่สัมฤทธิ์ผลอย่างแท้จริง และลดการซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน

1.6 ควรมีการลดขั้นตอนต่าง ๆ ที่วิสาหกิจชุมชนต้องเกี่ยวข้องกับหน่วยงานราชการลง เช่น การจัดทำเบียนจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน การขอมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ต่าง ๆ รวมไปถึงลดขั้นตอนแต่เพิ่มช่องทางในการติดต่อขอความช่วยเหลือต่าง ๆ ที่วิสาหกิจชุมชนต้องการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนหรือผู้สนใจควรนำตัวแปรต่างๆที่เกิดขึ้นจากการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพแก่ผู้ประกอบการในเขตพื้นที่อื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับรายละเอียดของคุณลักษณะในปัจจัยต่างๆ ดังกล่าว

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจชุมชนอื่นๆเช่นกลยุทธ์พัฒนาตลาดกลยุทธ์พัฒนาผลิตภัณฑ์กลยุทธ์การรักษาฐานลูกค้ากลยุทธ์บริการอย่างเฉพาะเจาะจงกลยุทธ์การเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายกลยุทธ์โฆษณาประชาสัมพันธ์และกลยุทธ์การเจาะตลาดเป็นต้นเพื่อเป็นทางเลือกให้กับผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจชุมชนต่อไป

2.3 ควรศึกษาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการแข่งขันอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนดีเด่นกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ จังหวัดร้อยเอ็ดในการจัดการเกี่ยวกับการกระจายสินค้าและการตลาดการบริหารการจัดซื้อจัดจ้างโครงสร้างบริษัทและการจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อให้ธุรกิจชุมชนได้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานได้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ สำนักโฆษกทำเนียบรัฐบาล. (2561). **รัฐบาลพร้อมส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนที่จะเป็นกำลังสำคัญที่จะนำพาเศรษฐกิจประเทศไทยให้เข้มแข็ง**.สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2566 จาก <https://www.ryt9.com/s/govh/2602212>.
- กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกรมส่งเสริมการเกษตร. (2562). **คู่มือการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน**. กรุงเทพฯ : กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร.
- กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกรมส่งเสริมการเกษตร.(2563).**คู่มือการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน**. กรุงเทพฯ : กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร.
- กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร. (2560).**คู่มือการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน**. กรุงเทพฯ : กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร.
- จักรพงษ์ นวลชื่น.(2561).**แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ยั่งยืนด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นศึกษากรณีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนมและจังหวัดสกลนคร**. ในรายงานการวิจัยหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 60 ลักษณะวิชาการเศรษฐกิจ.กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- จิตรลดา ตรีสาคร และกฤษดา เขียววัฒนสุข.(2561).ปัจจัยความสำเร็จที่มีผลต่อศักยภาพการแข่งขันในตลาด AEC สำหรับผู้ประกอบการ SMEs กลุ่มอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. **วารสารวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์บูรพาปริทัศน์**, 13(1),157-175.
- จิตพนธ์ ชุมเกตุ.(2560). **การจัดการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์.เพชรบุรี: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร**.

- ธนวุฒิ พิมพ์กีและจันทนา ฤทธิ์สมบูรณ์. (2557). การประยุกต์ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับ
วิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดจันทบุรี. **วารสารวิจัย มสส สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต**, 10(1), 1-21.
- ธีรศักดิ์ อุ่นอารมณเลิศ และคณะ. (2558). การพัฒนารูปแบบการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียง
เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ กลุ่ม
จังหวัดภาคกลางตอนล่าง. **วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย**, 7(2), 79-92.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). **หลักการวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9)**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สมคิด บางโม. (2560). **องค์การและการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 7)**. กรุงเทพฯ : วิทย์พัฒนา.
- สมทบ แก้วเชื้อ บัณฑิต ผังนิรันดร์และธนพล ก่อฐานะ. (2562). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจ
ออนไลน์ในยุคดิจิทัล. **วารสารวิชาการเทคโนโลยีอุตสาหกรรมวิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา**, 15(2), 33-44.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.
2560-2579)**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุธาวี กลิ่นอุบล. (2562). การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตาม
แนวทางปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางบาล จังหวัด
ราชบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุวิมล มธูรส. (2564). ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตพื้นที่ภาค
กลางของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจดุสิตบัณฑิต. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยรังสิต.
- อภิชาติ กิตติศักดิ์นาวิน. (2558). การพัฒนาตัวแบบความสามารถการจัดการนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจ
พอเพียงของปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎี
บัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อมรรัตน์ อนันต์วราพงษ์. (2557). **รายงานวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านบางหัวเสือตาม
แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ.
- Tidd, J., Bessant, J., & Pavitt, K. (2001). **Managing innovation: Integrating technological market
and organizational change**. Chichester: Wiley.